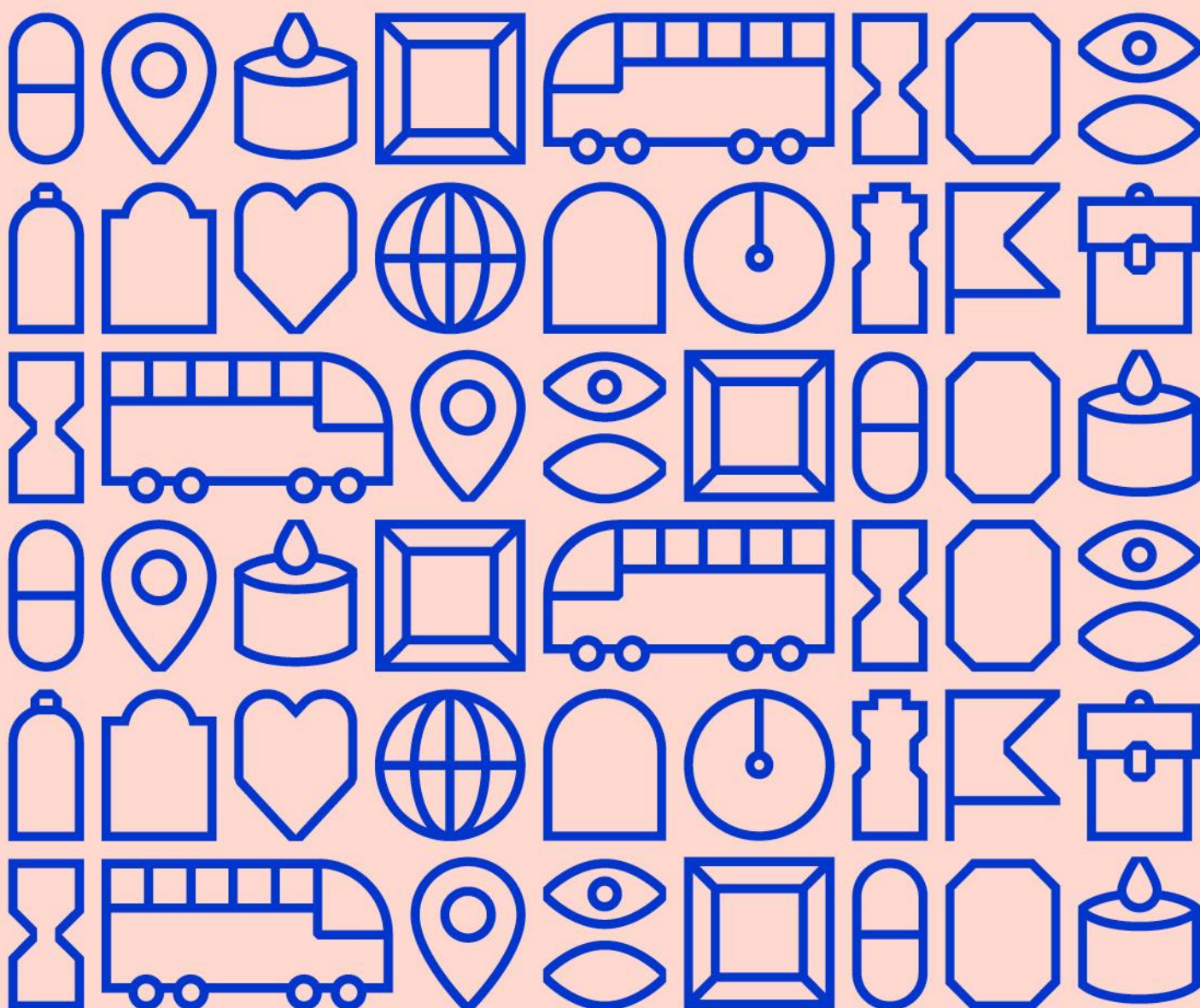

Tisza-kastély, Geszt

Újkor és modern kor

Tisza-kastély, Geszt

Újkor és modern kor

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2025

Tartalom

1) BEVEZETŐ.....	4
2) ELŐKÉSZÍTŐ ÓRAVÁZLAT	6
3) HELYSZÍNI FELADATOK.....	14
a. <i>Nyomkeresés</i>	14
b. <i>Képes krónika</i>	17
c. <i>Helyszíni kvíz / Tudáspróba</i>	17
d. <i>Drámapedagógia</i>	21
e. A Látogatóközpont saját feladatai	22
4) TANÓRAI UTÓFELDOLGOZÁS	23
5) FORRÁSJEGYZÉK	25
6) MELLÉKLET	27

1) BEVEZETŐ

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok során a résztvevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egy napos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. Az emlékhelyen eltöltött rendhagyó történelemórák után, ismét tanórai keretek között tudják bemutatni az elkészített projektfeladataikat. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

1. **Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** a NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelt ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják megtartani tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
2. **Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy szükséges előtte egyeztetni az intézménnyel. A programban résztvevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”**, amely során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a **„képes krónikát”** elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb részeit felkeresik és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, amelyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a **„tudáspróba”**, egy klasszikus tesztelési kvíz. Ennek megoldása jól összegzi, illetve átismétli az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, amely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.
3. **Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** a látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen főlvettt videóikból összevágott „képes krónikát”, amelyet a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek után pedig, immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket is érintő és – amennyiben vannak – a kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

A trianoni határ magyar oldalán maradt zsákfalú, Geszt a Tisza családnak köszönheti országos ismertségét. A család története, nagyjai, kiemelkedő személyiségei nyomán az immár felújított, régi fényében pompázó kastély méltán válhat nemzeti zárandokhellyé. Az épület felkeresése során egyszerre ismerkedünk meg a kastély, és a benne élt Tisza-család történetével.

A köznemesi család középkori múltja legendákkal övezett. Ezek szerint már az Aranybullát kiharcoló köznemesség soraiban is ott voltak, később a Hunyadiak, majd a református erdélyi fejedelmek hívei voltak. Az első, biztosan dokumentálható ős Tisza György deák, aki 1636-ban kapta meg a négy körbástyás, 15. században épített Borosjenő várát a hozzá tartozó tizennégy faluval, amelyet I. Rákóczi Györgytől kapott a hódoltsági területen. A birtokot Tisza (I.) István veszítette el, amíg török fogságban volt 1658-ban. Mária Terézia Geszttel és a hozzá tartozó uradalommal adott kárpótlást számukra 1760-ban.

A „vagyonvisszaszerző, jussát kergető ős” Tisza (I.) László (†1771) került először Gesztre, amelyet majd fia, Tisza (II.) László fejleszt barokk stílusú kúriává. Az épület a 18. század végén már L alaprajzú volt, ekkoriban létesült a kastély fő szárnyának középső traktusa, a százarbejárat fölé egy pavilont építettek. Így valósult meg a geszti nép által „Babilon” néven emlegetett épület, amelynek tervezője id. Czigler Antal volt. Tisza Kálmán építtette 1860-ban a keleti szárny külső teraszát, ezután építették be a déli kocsiáthajtót, amelynek helyére került a dolgozószoba. Megkezdődött a modernizáció is: a miniszterelnök a földszinten fürdőszobákat létesített. Ekkor épül a női szalon, gr. Degenfeld S. Ilona dolgozószobája és a szobából nyíló kertkapcsolatos lengő terasz nászajándékként. Tisza István folytatta a korszerűsítést, apja 1902-es halálakor bevezették az elektromos áramot, a telefont és termálvizet kút fúrásával („aranykád”) biztosították a hideg-meleg vízellátást. A 20. század elején központi légbefúvásos fűtést alakították ki.

A Tisza családból utolsóként az 1947 októberében Amerikába távozó Tisza Kálmán Lajos élt itt. A kastélyt 1944-ben hagyta el. A szovjet csapatok érkezésével a kastély teljes berendezése nagy részben megsemmisült. Az egykor Arany János által lakott kerti házat lovakkal bontották le. Laktak itt szovjet katonák, működött a Debreceni Egyetem diáküdülőjeként, 1949–1950-től a zsádányi tsz csirke-nevelőjeként, majd 1954-től a helyi művelődési háznak és a könyvtárnak adott otthont. 1957-től pedig iskola működött benne. Az emlékezetpedagógiai csomag lehetőséget nyújt a magyar történelem dicsőséges és viharos évszázadainak megismerésére. A látogatást a történelem, az irodalom, a művészetek és a korabeli életmód összefonódó kavalkádja teszi izgalmassá az érdeklődők számára. Az emlékhelyet az emlékezet teszi élővé.

Kapcsolat: [Nyitólap | Tisza-kastély, Geszt](#)

[Geszt - Tisza-kastély - Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. | NÖF](#)

2) ELŐKÉSZÍTŐ ÓRAVÁZLAT

Történelmi emlékhely neve: Geszt, Tisza-kastély

Ajánlott korosztály és történelmi korszak: 13–18 évesek, főként 7. és 11. évfolyam. A millenniumi Magyarország, Az első világháború, Magyarország a háborúban, Magyarország 1918–1919-ben, Társadalom és életmód a dualizmus korában, Magyarország a világháborúban, Az Osztrák-Magyar Monarchia és a történelmi Magyarország szétesése.

Ajánlott időtartam: előkészítés: 1–2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3–5 óra; lezárás: 1 tanóra.

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok.

Előkészítő óra

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
Tisza-kastély, Geszt Tisza család eredete (az információkat lásd az anyag bevezetőjében)		1. dia: A kastély képe
Tiszák érkezése Gesztre - Geszt a 14. század óta ismert település; - a legendák; - Báthory Zsigmondtól kapják Ágya és Kisjenő falvakat; - Tisza (I.) István kalandos élete, a vagyon elvesztője I. Tisza László a vagyonvisszaszerző ős - a török támadások következtében 1657–1660 között elvesztik földjeiket; - a Habsburgok Rinaldo hercegnek adják (vö. Újszerzeményi Bizottmány), ezért a család pereskedik a földjeiért; - Mária Terézia kárpótlásul adja a családnak a geszti uradalmat.	Jellemezd a családot a címer és a legendák mondanivalója alapján! Mit tudsz az Újszerzeményi Bizottmány működéséről? Melyik meséből ismersz a Tiszákéhoz hasonló birtokvisszaszerzési történetet? (Szaffi)	2. dia: Geszt és Borosjenő térképen, borosjenői vár
A Tisza-kastély - kezdetben egy földszintes vármegyeházának nevezett épület; - ezt beépítik az új kastélyba, amely két szárnyból áll: a főszárny kelet-nyugati irányú, míg a rövidebb oldalszárny észak-déli kiterjedésű, a két szárny találkozásánál pedig egy köríves udvari teraszt alakítottak ki; - a 18. században már állt az L alaprajzú, manzárdtetős, barokk–copf stílusban épült kastély;	Milyen stílusban épült a kastély? Sorolj fel legalább négy híres magyarországi kastélyt és a hozzá tartozó nemesi családokat is nevezd meg!	3. dia: A Tisza-kastély napjainkban (légi felvétel)

• az épület közepén az emeletes részt pavilonnak nevezték; • a kastélytól keletre és északra terült el a tágas park, amelynek egy része szőlőskert volt. A parkot üvegház, kertészlak, és számos szép sétáló- és pihenőhely ékesítette, valamint játszóhely és tenispálya is megtalálható volt benne.	Azonosítsd a képen a kastély főbb részeit!	
• Tisza Kálmán volt a tulajdonos, amikor 1860-ban elkészült a keleti szárny külső terasza. • Ezután építették be a déli kocsithajtót, amelynek helyére került a miniszterelnöki dolgozószoba. • A szalonok mennyezetének gipszstukkó díszítését Pállik Béla festőművész tervezte. • A II. világháború után a kastély berendezése nagyrészt megsemmisült.	Melyik a keleti szárny (terasz) és a déli szárny (Tisza Kálmán dolgozószobája) ? Azonosítsuk a diákokkal közösen a teraszt, a szalont, Tisza Kálmán dolgozószobáját , Tisza István dolgozószobáját , a Babilon pavilont és Arany János emlékházát (25-ös)!	4. dia: A Tisza-kastély sematikus rajza
Az emlékhely térképe		5. dia: Térkép
A Tisza-családfa (részlet) • a család legfontosabb tagjai pirossal bekarikázva; • Tisza (I.) László kapja Gesztet 1760-ban Mária Teréziától; a jussát kergető ember, a vagyon visszaszerző ős • Fiaik már a debreceni Református Kollégium diákjai • a bemutatott családfa 1987-ben készült.	Mely híres magyar nemesi családokkal állt rokonságban a Tisza-család?	6. dia: Családfa
A geszti alapítók I. • Tisza (II.) László (1765–1831) • Bihar vármegyei főjegyző, a család felemelkedése vele kezdődött; • konzervatív nézeteket valló országgyűlési követ, császári királyi kamarás; • lányait arisztokratákhoz adta, ez növelte a család tekintélyét; • anyagilag támogatta a magyar színjátszást; • felesége gróf Teleki Katalin, gyógyítással és a helyiek étellel való ellátásával törődött.	Miért tartottak ki a konzervatív nézetek mellett? Milyen célokat szolgáltak a házasságok?	7. dia: Tisza (II.) László és a református templom napjainkban

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
A geszti alapítók II. • Fia, Tisza (I.) Lajos (1798–1856) • konzervatív országgyűlési követ, Bihar vármegyei alispán, majd főispáni helytartó, császári királyi kamarás; • mint „bihari adminisztrátor” karhatalommal lépett fel az ellenzékkel szemben a megyegyűléseken; • 1848-ban önként mond le tisztéről, és visszavonul a közélettől; • ő volt Jókai „köszívű embere”, három fia a szabadságharcban vett részt, ők lettek a Baradlay-fiúk; • felesége gróf Teleki Júlia, akinek féltestvére az emigrációból hazatérő, 1861-ben öngyilkosságot elkövető gróf Teleki László; • házitanítójuk Arany János volt.	Mely megfontolás állhatott a visszavonulása mögött? Mely életrajzi adatai tették alkalmassá, hogy „köszívű emberré” váljon? Miért volt fontos a Tiszák felemelkedése szempontjából gróf Teleki László?	8. dia: Tisza Lajos és felesége, fiaik
Arany János és Tisza Domokos • A családnál híres nevelők dolgoztak a fiúk jobbításán: Szőnyi Pál 10 éven át reáltárgyakat tanított nekik, majd Kovács János őslénytant, ásványtant oktatott és szervezte a többi tudomány oktatóit is a fiúknak. • A tüdőbeteg Domokost Egyiptomba is magával vitte. Afrikai gyűjteményét a Nemzeti Múzeumnak adományozta • Arany János 1850-ben és 1851-ben foglalkozott Domokossal, aki barátságot kötött Arany Lacival is. • Arany a szabadságharc utáni megtorlások idején kapott mentőövet a Tiszáktól, költészetre és fogalmazásra, ógörögre oktatta Domokost.	Miért nevelők tevékenykedtek a tehetősebb családoknál? Miért érthette meg különösen Arany Tisza Domokos betegségét? Miért volt félnivalója Aranyak a szabadságharc leverése után?	9. dia: Arany János, Tisza Domokos és a „Stángli-ház”
Tisza Kálmán Geszten • Geszt a mentsvár, ide vonul vissza; • itt van otthon a családdal; • sok kedvelt kikapcsolódása ide köthető; • dolgozószobája egy időben a legfontosabb döntések helye.	Kiket ismersz fel a festményen, akik rendszeres vendégei voltak Gesztnak? (pl. Mikszáth, Jókai, Podmaniczky Frigyes) Mely jellemvonásokra lehet következtetni a szabadidő eltöltéséből?	10. dia: A Tisza-család padjai a geszti templomban, a dolgozószoba, Ferraris Arthúr: A történelmi tarokkparti

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
Tisza Kálmán, a miniszterelnök - a nagy „debatter” (vitázó) - az „időzítés mestere” - távolságtartó és emberséges - ellenfeleivel tisztelettudó - egy kézbe fogta össze a hatalmat, ezért nevezték „Generálisnak” – Bécsben Sobrinak gúnyolták - A magyar „csoda”: kövezett utak, vasút, vízvezeték, korszerű posta, távírda, közvilágítás és telefonhálózat épült országszerte. - Korszerűsítették a közegészségügyet és a közigazgatást, egységes vármegyei rendszer és állami nyugdíjrendszer született, a csendőrség és a rendőrség közbiztonságot teremtett. Fejlesztették az oktatást, a tanoncképzést, megszervezték a műemlékvédelmet. - Jelentős tőke áramlott az országba, gombamód szaporodtak a hitelintézetek.	Érvelj amellett, hogy Tisza Kálmán kora a dualizmus fénykora volt! Ady Endre nem kedvelte különösebb a Tiszákat. Mit dicsér Tisza Kálmánon? Magyarázd meg a különböző ragadványneveit / gúnyneveit: mit jelenthetnek?	11. dia: Térkép a vasútról, Nagybankok tőkeerejének növekedése, Tisza Kálmán emlékérem – a miniszterelnök 10 éve van hatalmon
Tisza Kálmánné sz. Degenfeld-Schonburg Ilona „Jó Szív” néven ismerte az országot; - az 1888-as árvíz után a károsultak támogatására hozta létre az egyesületet; - karitatív tevékenység, betegápolás; szegények támogatása; - pénzgyűjtéshez: adománygyűjtés, zenés estek, kiállítások, vásárok, sorsjegyarusítások; - az árva gyermekek nevelését végző Országos Kisdédóvó Egyesület elnöke; - az éhező, iskoláskorú gyermekeket segítő Gyermekbarát Egyesület megálmodója a jószívek generálisa	Miért volt fontos a karitatív tevékenység a feleség, miért a férj számára? Miként illeszkednek ezek a tevékenységek napjaink first lady-jei tevékenységéhez?	12. dia: Degenfeld-Schonburg Ilona, a másik képen férjével együtt
Gróf Tisza (III.) Lajos, Szeged királyi biztosa - eredetileg műbútor asztalosnak tanult; - az 1879-es szegedi árvíz után kormánybiztosként irányítja a város újjáépítését; - grófi címet kap a város újjáépítéséért 1883-ban; - India és a dzsungel felfedezője; - vadászat és erdészet fellendítése; - Fővárosi Közmunkák Tanácsának első alelnöke és vezetője, 1871-től több kormányban közlekedési miniszter. - Bihar vármegye főispánja, Szeged díszpolgára, 1892-től a király személye körüli miniszter, és az Országos Erdészeti Egyesület elnöke	Mi az összefüggés az árvíz és a grófi cím elnyerése között? Mit jelent a címerben a persevero kifejezés? (Rendületlenül kitartok)	13. dia: Tisza Lajos gróf, a grófi címer, a szegedi árvíz

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
Tisza István személyisége • protestáns etika, polgári mentalitás, hazaszeretet; • a Debreceni Református Kollégiumban tanult 1 éven át; 13-14 éves kora között • a nevelője Géresi Kálmán irodalomtörténész; • jogot végzett Budapesten, Heidelbergben és Berlinben; • a református egyház főgondnoka; • szeretett vadászni, agarászni; vívni • a háborúban katonaként is szolgált, miután már nem volt miniszterelnök.	Mi segítette Tiszát abban, hogy a következetesség vált egyik legfőbb jellemvonásává? Melyik a két legjelentősebb protestáns felekezet Magyarországon? Mire ad példát az életútja?	14. dia: A gyermek Tisza István és nevelője, Nagy Ferenc, a geszti dolgozószobája, Tisza István a fronton
Tisza István, mint miniszterelnök • célja a történelmi Magyarország megóvása; • megsejtette a közelgő világháborút, amelyre fel akart készülni; • hűvös, tárgyilagos, rideg és következetes; • brit parlament a minta – többségi elv érvényesítése; • megítélését bonyolítja, hogy a szociáldemokraták konzervatívnak, az agrárius jobboldal liberálisnak, a függetlenségi párt „Bécs lakójának,” Ferenc Ferdinánd kompromisszumképtelen magyar nacionalistának látta, miközben a sovinszták megértő nemzetiségpolitikáját kárhoztatták; • a háborút kezdetben ellenezte az államtanácsban, de a románok ellen kapott német garancia meggyőzte a háború elkerülhetetlenségéről; • ellenfelei démonizálták, de sokan érdemeit is elismerték; • megosztó ember volt.	Mely előnyei és hátrányai vannak Tisza jellemének politikai szempontból? Mely politikai szándékára utal a karikatúra és a kép? Miért válhatott mégis bűnbakká sokak szemében?	15. dia: Karikatúra a házelnök Tiszáról, az összetört parlamenti ülésterem a „zsebrendőrszavazás” után

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
A Tisza-gyilkosság • Tisza István többször párbajozott politikai ellenfeleivel (pl. Rakovszky Istvánnal vagy Károlyi Mihállyal). Remek vívóként általában ő győzött. • Az obstrukció letörése, a választójogi kérdés, a véderővita kapcsán elfoglalt álláspontja, tettei vezettek az első merényletkísérlethez: Kovács Gyula gyomai képviselő 1912. június 7-én a parlamenti üléssteremben lőtt rá. Miután nem találta el Tisza csak ennyit mondott: „A tanácskozás folyik.” • A második merényletet 1917-ben kísérelték meg Tisza ellen, önkéntes katonai szolgálatvállalása idején. • A harmadik lehetett volna a szociáldemokraták által támogatott Szabó Ervin (ma is könyvtár viseli a nevét) – Duczynska Ilona-féle kísérlet, melyet 1917. május 23-ra időzítettek, de Tisza aznap lemondott, ezért a merénylet elmaradt. • A negyedik volt (a Galilei Körhöz tartozó) Lékai János kísérlete, a szociáldemokrata párt anyagi támogatásával, 1918. október 16-án. • A gyilkosság a Hermina úti Roheim-villában történt 1918. október 31-én. Pogány József, a Tanácsköztársaság későbbi népbiztosa által vezetett, frontról hazatérő fegyveresek hajtották végre a merényletet. A bűnösök egy részét – aki nem menekült el vagy halt meg – 1921-ben vonták felelősségre.	Mi volt a különbség az első és a másik három merénylet motivációja között? Mely jellemvonása domborodott ki Tiszának, az első merényletre adott reakcióját ismerve? Miért volt csak részleges a merénylet felelősségre vonása?	16. dia: Kovács Gyula merényletkísérlete (rajz) és a házelnöki pulpituson a lövések nyomai, Tisza István íróasztala a Roheim-villában Budapesten
Tisza István kultusza • 1919-ben vált nyilvánossá, hogy Tisza kezdetben ellenezte a háborút, így megölését sem tekinthették a háborús szenvedésekért való jogos bosszúnak. Az inkább tragikus mártírhálálnak tűnt. • A Horthy-korszak a régi rendet, a visszaállítandó Nagy-Magyarországot kötötte a személyéhez, Károlyival és a Tanácsköztársasággal szemben. • A kommunista diktatúra 1945 után a munkásmozgalom ellenfeleként nem kímélte Tiszát. Ő lett a „reakciós”, „feudális”, „junker” nagyúr, a zsarnok politikus. • A rendszerváltás után kellő objektivitással szemlélve, visszaállították korábban lerombolt szobrait.	Miként befolyásolta a történelem menete Tisza megítélését? Mennyiben befolyásolta a valós történelmi tények ismerete? Mit jelképezhet a ma emberének Tisza István?	17. dia: Kisfaludi Strobl Zsigmond Tisza István szobrának avatása Debrecenben gróf Klebelsberg Kunó részvételével 1926-ban, Szobra a Parlament mellett napjainkban

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
A geszti kastély asszonyai • Feladatuk: gyermekeik nevelése, a birtok személyzetének irányítása, szegények és rászorulóknak támogatása, reprezentáció / vendégfogadás. • A művelt Teleki család hölgytagjai érkeztek sorra Gesztre a Tiszák feleségeiként. A lelkész, a tanító és a jegyző – azaz a falusi értelmiség – állandó vendég lett a kastélyban. • Teleki Katát a műveltségéért, Teleki Júliát a járványok idején nyújtott segítségéért őrizte meg emlékezetében az utókor. • Tisza Kálmán felesége Degenfeld-Schonburg Ilona volt (lásd Jó Szív) • Tisza István az unokatestvérét, Tisza Ilonát vette nőül. Ilona szívesen vállalt kötelessége volt a férje kéziratának, közéleti beszédeinek, illetve azok visszhangjának gyűjtése és rendezése, illetve az idegen nyelvű levelezések javítása.	Mely módokon támogatták az asszonyok a férjeik közéleti szerepvállalását? Milyen kapcsolat körvonalazódik a geszti nép és a Tiszák között? Miért volt fontos, hogy a nők is műveltek voltak?	18. dia: Gróf Teleki Kata, Gróf Tisza István és felesége, Tisza Ilona, valamint sógornője, Tisza Jolán és sógora, Bethlen Pál társaságában 1885-ben, a kettős menyegzőjük évében
A Tisza-kriptá • A Tisza család első kriptája az 1770-es évek elején épült, a források szerint már Tisza I. Lászlót is oda temették. • A most látható mauzóleumot 1902-ben emelték, ekkor a más birtokokon nyugvó családtagokat is áthozták az átalakított kriptába. • Ma harminchárman nyugszanak ott, köztük a két egykori miniszterelnök – Tisza Kálmán és Tisza István – is. Ide temették a feleségeket is. • 1983 nyarán betörték a kriptába, Tisza István koporsóját a falból kiszedték, felnyitották és magukkal vitték a volt miniszterelnök koponyáját, miközben a koporsóban található ékszereket, a gróf pecsétgyűrűjét, valamint nyakláncát érintetlenül hagyták. Nem tudunk semmit az elrabolt koponya sorsáról...	Mi lehetett a motivációja a betörőknek?	19. dia: https://travellina.hu/wp-content/uploads/2024/06/Tisza-kastely-Geszt_25.jpg

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
Feladatok Geszten <i>Nyomkeresés</i> • csoportokat kell alakítani • a csoportok egy térkép segítségével megkeresik az egyes épületrészeket és párosítják őket meghatározásokkal <i>Képes krónika</i> (kisfilmkészítés) • a csoportok a helyszínen a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukról • otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek • a záró órán a kisfilmeket bemutatják • A) változat: minden csoport végig járja az öt kiemelt helyszínt (A szalon; A női dolgozószoba; Sport, párbaj, vadászat; Tisza István dolgozószobája; Arany János kerti lakja), és kisfilmjében az egész emlékhelyet bemutatja • B) változat: minden csoport csak egy helyszínt kap, és azt mutatja be részletesen • C) változat: ha nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze • a csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják, mit kell lefilmezni és milyen szöveget mondjanak <i>Tudáspróba</i> • a diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet a tér nevezetességeiről <i>Drámajáték</i> • a csoportok a téren előadnak egy, a helyszínhez köthető történelmi jelenetet • az öt téma kiosztása: • a csoportok otthon készülhetnek a jelenetre szöveggel, szereposztással, kellékekkel		20. dia: A feladatok 21. dia: A geszti kastély képe

3) HELYSZÍNI FELADATOK

Nyomkeresés

- Csoportokat kell alakítani.
- A csoportok a várbán egy térkép segítségével megkeresik a helyszíneket, és párosítják őket meghatározásokkal.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok a téren a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukról.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A záróórán a kisfilmeket bemutatják.

A) változat: Minden csoport végigjárja az öt helyszínt, és kisfilmjében az összes helyszínt bemutatja.

B) változat: Minden csoport csak egy helyszínt kap, és azt mutatja be részletesen.

C) változat: Ha nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze.

A csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják, mit kell lefilmezni és milyen szöveget mondjanak.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet a helyszín nevezetességeiről.

Drámajáték

- A előadnak egy, a helyszínen játszódott történelmi jelenetet.
 - Az öt téma kiosztása: Himlőjárvány; Degenfeld-Schonburg Ilona tevékenysége; Jókai Mór anyaggyűjtése A kőszívű ember fiai című regényhez Geszten; Nemzetközi sajtótájékoztató gróf Tisza István megölése után; 1944. a kastély kifosztása
- A csoportok otthon készülhetnek a jelenetre szöveggel, szereposztással, kellékekkel.

a. Nyomkeresés

A diákok öt csoportban megkeresik a térképén bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: Csak az öt csoportot érdemes előre beosztani. A csoporttagok azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több mint öt csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 3–6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: a csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy–másfél órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet.

A tanulói feladatot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés - Megoldások

	Leírás	Hol keresd?	Megoldás
1.	Hol tudsz szelfit készíteni úgy, mintha Te lennél a miniszterelnök? Készítsétek is el a fotót!	a földszinten	23. terem
2.	Hol olvasható: „Ez is úgy akart hajtani, mint Garzó a »Tisza lovával«.”? Magyarázd meg, mit jelent a mondás!	9. terem	Arra az emberre mondják, aki többre tartotta magát, mint amire képes.
3.	Ki / Mi volt Szipirtyó? Mi emlékeztet rá a kiállításon?	16. terem	„Szipirtyó” Tisza István agara volt, az általa nyert díj, egy tenyérnyi méretű ezüsttálca emlékeztet rá a kiállításon.
4.	Keresd meg Jókai Mórt a kiállításon! Ismerj fel és sorolj fel még legalább két hírességet, akiket ugyanott találsz, ahol Jókait is megtaláltad!	1. terem	A Kis Szalonban lóg a falon Ferraris Artúr: A történelmi tarokkparti című festménye. Rajta van Mikszáth Kálmán, Pulszky Károly, Podmaniczky Frigyes, Beöthy Algernon, Odescalchy Gyula, Tisza Kálmán, Jókai Mór, Csernátony Lajos, Nedeczky István, Gajári Ödön, Sváb Károly.
5.	Melyik kiállítási tárgyon találod meg Tisza István személyes tárgyai között a Tiszák címerét? Azonosítsd a címer jelképeit! Mit fejeznek ki a jelképek?	22. terem	A pecsétnyomón van a címer. Ezen van egy levágott fej, ami a török elleni harcokat, és egy búzakalász, ami a mezőgazdasággal való kapcsolatot jelképezi.
6.	Kik és miért voltak Egyiptomban?	6. terem	Kovács János természettudós vitte el gyógyulni tüdőbeteg tanítványát, Tisza Domokost, aki még verset is írt erről, Egyiptomi tájkép címmel.
7.	Melyik eseményen elevenedik meg a szemünk előtt Ferenc József?	14. terem	Operaház megnyitása
8.	„Isten nevében megnyitom”. Fejtsd meg ennek a mondásnak az eredetét! Hogyan kötődött ez az esemény Tisza Kálmánhoz?	13. terem	A szabadságharc utáni első országos, nyílt tiltakozási hullámot az 1859. szeptember 1-jén kiadott protestáns pátens váltotta ki. A tiltakozó Tiszántúli református Egyházkerület debreceni ülését a császár nevében eljáró parancsnok betiltotta, de Balogh Péter segédpüspök e szavakkal mégis megnyitotta. Tisza Kálmán itt elmondott híres beszédével vált igazán országosan ismertté.

	Leírás	Hol keresd?	Megoldás
9.	Hol van a kastélyban Babilon?	20. terem	A pavilon neve, „Babilon”, az ókori Babilon híres és gazdag kultúrájára utal, amely inspirálhatta a kastély ezen részének díszítését. De lehet, hogy csak a Pavilon szó félrehallása miatt nevezte a nép Babilonnak. Tisza (II.) László a 18. században építtette át a kúriát barokk stílusú kastéllyá.
10.	Melyik tárgy kötődik a legszorosabban Tisza István halálához a kiállított tárgyak közül?	5. terem	A szőnyeg, amelyen meghalt a merényletben. A szőnyeget azóta soha nem tették le a földre.
11.	Milyen rangban szolgált Tisza István a hadseregben az első világháború idején?	11. terem	Ezredes volt. (a Tisza-ellenes röplapból derül ki.)
12.	Kizárólag férfiak használták tisztálkodás céljára ezt a bútordarabot.	17. terem	ülőkád
13.	Tisza Kálmán egyik eredeti személyes tárgya vagyok. Édesanyja vagy felesége készített számára, amelyet a kedvelt vadászataihoz használt. Mintázatom segít az azonosításban.	2. terem	Vadásztarisznnya Tisza Kálmán dolgozószobájában
14.	Kik voltak a társai Degenfeld-Schonburg Ilonának a Jó Szív mozgalomban? Írd le a nevüket!	8. terem	gróf Andrássy Gyuláné Kendeffy Katinka és gróf Cseknics Jánosné Lipthay Leona SISI, Munkácsy Flóra
15.	Keresd meg Degenfeld-Schonburg Ilona egyik fontos személyes tárgyát, amely az 1840-es évekből való és egy jellemzően hölgyek által végzett tevékenységhez köthető!	4. terem	Varródoboz
16.	Hallgasd meg a Domokos-napra című költeményt! Milyen célokat tűz ki a nevelő tanítványának a versben? Írj még három példát a költő itt írt versei közül! Milyen furcsa szokást ismersz meg itt Arany János munkamódszeréről?	Arany János emlékház	Kitartás (akarat), hit, hazaszeretet, emberség, önbizalom pl. Hajnali kürt, Toldi szerelme, Koldus-éneke, Ráchel siralma, A dalnok búja. Munkamódszer: ceruzával a falra írta a verssor ötleteit.

b. Képes krónika

A diákok – csoportokban – a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amiből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek, és abból prospektust állítanak össze.

Előkészület: Az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt az öt megadott helyszínt kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektus-készítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy készülhessenek a helyszínekből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: Feladatlap az A), a B) és a C) változathoz (a B) változatán mind az öt csoport feladata szerepel) és térkép.

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes az öt csoportot az öt helyszínhez külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egy–másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egységes értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: Csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy az öt csoport között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik. Fél órát szánunk rá!

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Kit gúnyoltak Bécsben Sobriként?

A) Tisza István	B) Tisza Kálmán	C) Tisza (III.) Lajos	D) Tisza Domokos
-----------------	-----------------	-----------------------	------------------

2. Melyik település volt eredetileg a Tisza család birtokainak központja?

A) Borosjenő	B) Nagyvárad	C) Geszt	D) Nagyszalonta
--------------	--------------	----------	-----------------

3. Melyik jelmondat köthető a családhoz?

A) Sors bona, nihil aliud	B) Perfectus	C) Persevero	D) Perstudiosus
---------------------------	--------------	--------------	-----------------

4. Mire használták az épületet a kommunista diktatúra idején?

A) a termelőszövetkezet része volt	B) gyermekotthon	C) iskola	D) istálló
------------------------------------	------------------	-----------	------------

57től iskola, előtte csirkenevelde, 47től 50ig nyári tábor

5. Jókai melyik regényének hőseit mintázta a Tisza család tagjairól?

A) Egy magyar nábob	B) Kárpáthy Zoltán	C) Az új földesúr	D) A köszívű ember fiai
---------------------	--------------------	-------------------	-------------------------

6. Miért nevezték el városokról Szeged körútjait?

A) Ezek a városok adtak segínyt az újjáépítéshez az 1879-es árvíz után.	B) A körutakat a testvérvárosokról nevezték el, amelyekkel Szeged hivatalos együttműködést ápolt.	C) A körutakat azért nevezték el városokról, mert ezekről a helyekről érkeztek a munkások, akik az utcákat építették.	D) A városokról elnevezett körutak mindig az azonos nevű települések irányába vezetnek, ez volt a névválasztás elve.
---	---	---	--

7. Ki kapta meg először a családból a grófi címet és miért?

A) Tisza (III.) Lajos a szegedi árvíz utáni újjáépítésben tett szolgálataiért.	B) Tisza Kálmán a miniszterelnöki érdemeiért.	C) Tisza István a fronton elért sikereiért.	D) Tisza György a török legyőzéséért.
--	---	---	---------------------------------------

Kálmán előtte 2x megkapja, de visszautasítja.

8. Melyik műből származik az idézet:

„Zengjem érdemeid? oh, azok lehetnek:

Állasz még küszöbén ifjú életednek;

Előtted a küzdés, előtted a pálya,

Az erőtlenség csügged, az erős megállja.

És tudod: az erő micsoda? – Akarat,

Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat.”

A) Születésnapomra	B) Vonj sugaradba	C) Hazatértem	D) Domokos napra
--------------------	-------------------	---------------	------------------

9. Ki volt az Országos Kisdedóvó Egyesület elnöke?

A) Teleki Kata	B) Teleki Júlia	C) Tisza Ilona	D) Degenfeld-Schonburg Ilona
----------------	-----------------	----------------	------------------------------

10. Milyen rokonságban állt egymással Teleki László és Tisza Kálmán?

A) nagybátyja volt Kálmánnak	B) nagyapja volt Kálmánnak	C) unokaöccse volt Kálmánnak	D) sógora volt Kálmánnak
------------------------------	----------------------------	------------------------------	--------------------------

11. Ki volt a geszti nép őrangyala, a gyógyászatban jártas segítő?

A) Hégen-Szénás Rebeka	B) Teleki Kata	C) Teleki Júlia	D) Tisza Jolán
------------------------	----------------	-----------------	----------------

12. Melyik párt vezére volt Tisza Kálmán miniszterelnökként?

A) Határozati Párt	B) Függetlenségi Párt	C) Szabadelvű Párt	D) Katolikus Néppárt
--------------------	-----------------------	--------------------	----------------------

13. Milyen volt a kastély fűtési rendszere?

A) padlófűtés	B) elektromos fűtés	C) légfűtés	D) gázfűtés
---------------	---------------------	-------------	-------------

14. Hányadik merényletkísérlet volt sikeres Tisza Istvánnal szemben?

A) 2.	B) 5.	C) 7.	D) 4.
-------	-------	-------	-------

15. Melyik kártyajáték volt a legnépszerűbb Geszten Tisza Kálmán idején?

A) póker	B) dáma	C) kanaszta	D) tarokk
----------	---------	-------------	-----------

16. Hol áll ma Tisza István szobra a következők közül?

A) Budapesten, a budai várban.	B) Debrecenben, az egyetem előtt.	C) Budapesten, a Hősök terén.	D) Debrecenben, a Református Kollégium előtt.
--------------------------------	-----------------------------------	-------------------------------	---

17. Mi történt a kastélyban lévő tárgyakkal 1945-ben?

A) A szovjetek mindent teljesen elpusztítottak.	B) A falusiak, amit lehetett, megmentettek és elrejtettek.	C) A román csapatok elvitték.	D) A menekülő nyilasok elvitték magukkal.
---	--	-------------------------------	---

oroszok pusztítottak, falusiak mentettek, románok raboltak

18. Mely betegségben szenvedett Tisza Domokos?

A) tífusz	B) kolera	C) tüdőbaj	D) lepra
-----------	-----------	------------	----------

19. Ki volt a tanítója Tisza Kálmánnak és testvérének, Lajosnak?

A) Szőnyi Pál	B) Arany János	C) Géresi Kálmán	D) Fazekas Mihály
---------------	----------------	------------------	-------------------

20. A lovak mellett melyik állatot tenyésztették nagy odafigyeléssel a Tisza család tagjai a 19. század második felében?

A) agár	B) szürkemarha	C) mangalica	D) sólyom
---------	----------------	--------------	-----------

21. Melyik időszakban került sor Tisza István megölésére?

A) román megszállás	B) őszirózsás forradalom	C) Tanácsköztársaság	D) ellenforradalom
---------------------	--------------------------	----------------------	--------------------

22. Ki volt a kastély utolsó lakója a családtagok közül?

A) ifj. Tisza István	B) Tisza Lajosné	C) Tisza Lajos Kálmán	D) Tisza László
----------------------	------------------	-----------------------	-----------------

23. Mit loptak el a Tisza-kriptából?

A) Tisza István pecsétgyűrűjét.	B) Tisza István ékszereit.	C) Tisza István koponyáját.	D) Tisza István sírkövét.
---------------------------------	----------------------------	-----------------------------	---------------------------

24. Mennyi törvény született Tisza Kálmán 15 éves miniszterelnöki időszakában?

A) több mint 1000	B) több mint 600	C) kevesebb mint 400	D) több mint 800
-------------------	------------------	----------------------	------------------

25. Ki írta Tisza (III.) Lajosról a következőket: „Ellenfelei is beismerik róla, hogy az ország egyik leghasznosabb embere”?

A) Arany János	B) Krúdy Gyula	C) Ady Endre	D) Mikszáth Kálmán
----------------	----------------	--------------	--------------------

d. Drámapedagógia

A diákok egy-egy, a Tisza-kastélyban történt eseményt jelenítenek meg dramatikus formában, csoportmunkában.

Előkészület: A feladatokat a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek! Döntsük el, melyik csoport melyik eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: A csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat, a többiek kitalálják, melyik eseményről van szó. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges, fél–másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történeti hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

Pluszfeladat: Mémkészítés

Fakultatív feladat! A diákok egyénileg vagy csoportban mémet készítenek Geszthez kapcsolódóan.

Előkészület: Nem szükséges, ezt a feladatot csak a helyszínen adjuk ki, ha van érdeklődés.

Segédanyag: feladatlap gondolatébresztőnek.

A helyszínen: Amennyiben a helyszínen nincs rá lehetőség, a feladatot otthon végezhetik el a diákok.

Ellenőrzés: Az elkészült mémeket otthon, a következő tanórán mutatják be a diákok. A szóbeli értékelésnél az intelligenciát, a kreativitást és a humort vegyük figyelembe!

e. A Látogatóközpont saját feladatai

A feladatok az osztállyal való látogatás során felhasználhatóak igény szerint.

EHHEZ A FELADATLAPHOZ KIEMELTEN AJÁNLOTT FOGALALKOZÁSOK:

1. NYERGELJ, FORDULJ

2. ISZOL EGY KÁVÉT VELEM A PILVAXBAN?

A többi választható foglalkozás:

1. VÁNDORLEGÉNY

2. GYERMEKÉLET A KASTÉLYBAN

3. IDŐKERÉK

4. KALANDOZÁS A KONYHA KÖRÜL

5. BESZÉDES KÉPEK, KÉPES BESZÉLGETÉSEK

6. HERCEGEK? BÁRÓK? GRÓFOK?

7. MISKULANCZIÁK ÉS EGYÉB REJTÉLYEK

8. VADÁSZATRÓL ÉS MÁS SPORTOKRÓL

9. FOTÓS SZEMMEL ÉS MŰVÉSZ LÉLEKKEL

10. JÁTÉK A BABILONBAN

11. ITT ÉLTEK A KŐSZIVŰ EMBER FIAI?

12. ÍRJ VELÜNK SZAKÁCSKÖNYVET!

13. GENERÁLIS VAGY SOBRI?

14. ÜNNEPEK A KASTÉLYBAN

4) TANÓRAI UTÓFELDOLGOZÁS

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

1. A kisfilmek bemutatása, majd értékelése
2. Az esetleg elkészült mémek bemutatása és értékelése
3. Az esetleg elmaradt értékelések (Tudáspróba, Drámajáték) pótlása
4. Kompetencia alapú záró feladatok megoldása és értékelése

Megoldások

1. A Tiszák ősei (Összesen 4 pont.)

a)

1.	2.	3.	4.
B)	D)	A)	C)

(Helyes sorrend 1 pont.)

b) 2. (1 pont)

c) Börtönbe zárta a török / A török elfoglalta birtokait. (A válasz más megfogalmazásban és fordított sorrendben is elfogadható.) (Elemenként 0,5 pont.)

d) Nem szabad a törökkel összerúgni a port, mert akkor Erdély elpusztul. (A válasz más megfogalmazásban is elfogadható.) (1 pont.)

A szövegek forrása: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024. pp. 34-35

2. A Tisza-kastély kiállítása (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont.)

A képhez kapcsolódó fiktív mondat	Kép sorszáma
a) A Millennium emlékére készült, a haladást jelképezi.	3.
b) Emléklül a hálás haza.	2.
c) „Ne a kutyát figyeld, hanem a vad mozgását. A kutya ösztönös, a vad ravasz – de te légy éles eszű.”	1.
d) „Egy griffmadár sosem menekül – de nem is támad ok nélkül.”	
e) „Ha e tintával háborút írunk, vajon békét is hozhat egyszer?”	4.

A képek forrása:

1. <https://tizsakastely.hu/galeria/mutargyak/#tk-gallery-6>
2. <https://tizsakastely.b-cdn.net/wp-content/uploads/2023/09/GEL5177r-jpg.webp>
3. <https://tizsakastely.hu/galeria/mutargyak/#tk-gallery-2>
4. A szerző saját fényképe

3. Melyik Tisza? (Elemenként 1 pont.)

Intézkedés	Tisza Kálmán	Tisza István	Egyik sem
a) „Némely törvényhatóság területének szabályozásáról és az ezzel kapcsolatos intézkedésekről”	X		
b) Zsidók és keresztények házasságának engedélyezése			X
c) „Törvény az állandó országház építéséről”	X		
d) „A minisztérium közérdekből azt is elrendelheti, hogy az életszükségleti és más elsőrendű közszükségleti cikkek birtokosa cikkeiből a saját házi vagy gazdasági szükségletének		X	

megállapított mértékét meghaladó mennyiséget a közigazgatási felszólítására köteles a törvény értelmében hatóságilag megszabott legmagasabb áron készpénzfizetésért a közigazgatási hatóságnak a minisztérium rendelete értelmében átengedni.”			
--	--	--	--

A szövegek forrásai:

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=91400050.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D37>

5) FORRÁSJEGYZÉK

A prezentáció képeinek forrása:

1. [Geszt - Tisza-kastély - Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. | NÖF](#)
2. [A Tisza család rövid története, a geszti és a kocsordi Tisza-kastélyok I. rész - Kirándulás a történelemben Borosjenő - Vár](#)
3. A térképet a Tisza-Kastély Látogatóközpont bocsátotta rendelkezésre
4. A térképet a Tisza-Kastély Látogatóközpont bocsátotta rendelkezésre
5. [A Tisza család rövid története, a geszti és a kocsordi Tisza-kastélyok II. rész - Kirándulás a történelemben](#)
6. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e1/Tisza_L%C3%A1szl%C3%B3_1799.jpg
https://behir.hu/web/content/media/2022/09/geszt_refo_templom-1024x576.jpg
7. Képek helye: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024
8. Képek helye: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024
9. Tisza Lajos és feleségének képe: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024
[Kalman Tisza in 1870.jpg \(630×862\)](#)
[Tisza Lajos Ellinger.jpg \(410×706\)](#)
[Tisza László, országgyűlési képviselő, Vasárnapi Ujság, 1889 - Tisza László \(politikus\) – Wikipédia](#)
10. Ferraris Antal festménye: [Fájl: Tarokkparti.jpg – Wikipédia](#)
Tisza Kálmán dolgozószobája https://travellina.hu/wp-content/uploads/2024/06/Tisza-kastely-Geszt_20.jpg
- Református templom belseje – kép helye: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024
11. Vasúti térkép: [Történelem 11. - I. A dualizmus kora - 3. Az ipari forradalom Magyarországon](#)
Táblázat: [Történelem 11. \(A\) - II. A DUALIZMUS KORA MAGYARORSZÁGON - 6. Az ipari forradalom Magyarországon](#)
Érem: https://www.vatera.hu/vaterastoreimage/?url=https://p1-ssl.vatera.hu/photos/7c/74/tisza-kalman-10-eves-miniszterelnoksege-emlekere-emlekerem-plakett-1885-posta-van-9aeb_23_big.jpg&v=5&arch=1

12. Képek helye: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024

Legyező: [Női szerepek és egyéniségek a Tisza-család történetében](#)

13. Képek helye: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024

14. Tisza István és nevelője, Tisza a fronton – Képek helye: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024
Tisza dolgozószobája:

https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSd0pfDFlab1l0agBTv_1WqmsfQ1VwMB_XBz0JaP5GR71schhdLJcckiW1GyPMK17cnXjE&usqp=CAU

15. Képek helye: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024

16. Parlamenti pulpitus lövésnyommal: [Tisza-kastely-Geszt 6.jpg \(750×1000\)](#)

Képek helye: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024

17. Tisza szobra a Parlamentnél:

<https://pestbuda.hu/gallery/1810/tisza/09%20Gr%C3%B3f%20Tisza%20Istv%C3%A1n%202014-ben%20%C3%BAjraavatott%20szobra%20a%20Kossuth%20t%C3%A9ren.JPG>

Tisza szobra Debrecenben: [Debreceni Képeslapok: A ma 105 éve meggyilkolt Tisza István miniszterelnök és az Egyetem téri szobrának viszonytársaságos története](#)

18. Képek helye: Gáborjáni Szabó Botond – Bárány Krisztián: „Rendületlenül kitartok” – A geszti Tisza család története, NÖF, Bp. 2024

19. A képek helye:

https://tiszakastely.b-cdn.net/wp-content/uploads/2024/07/20240605DSC_3373_eredmeny-jpg.avif

21. [Geszt - Tisza-kastély - Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. | NÖF](#)

6) MELLÉKLET

a) Nyomkeresés

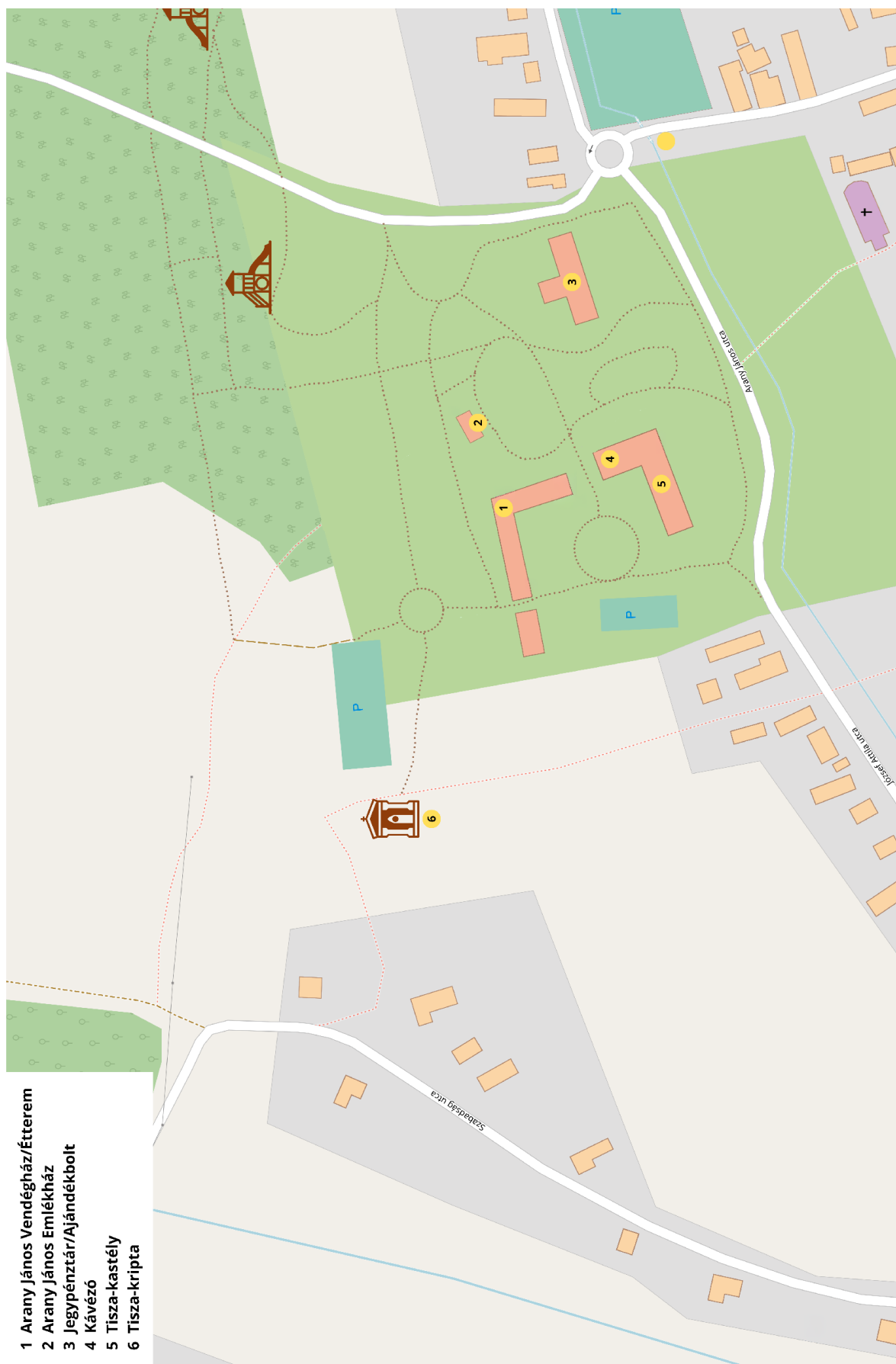
Fedezzétek fel a Tisza-kastély épületét a térkép és a leírások segítségével!

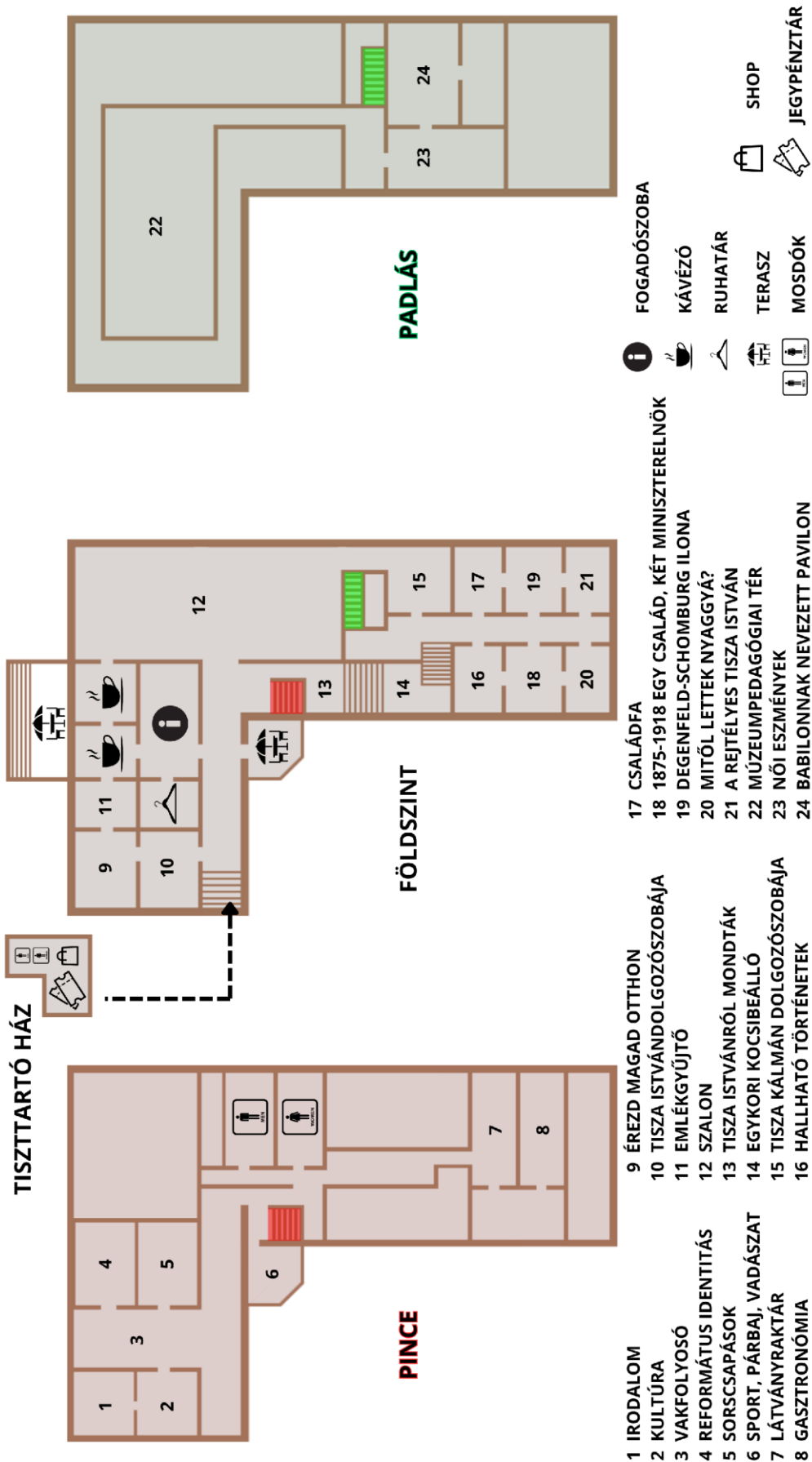
- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltetek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban, és keressétek meg a kiállításon a kért elemeket!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált kiállítási tárgyakat a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket!
- Jól figyeljétek meg a kiállítást, mert még szükség lesz az itt szerzett megfigyelésekre!

	Leírás	Hol keresd?	Megoldás
1.	Hol tudsz szelfit készíteni úgy, mintha Te lennél a miniszterelnök? Készítsétek is el a fotót!	a földszinten	
2.	Hol olvasható: „Ez is úgy akart hajtani, mint Garzó a »Tisza lovával«.”? Magyarázd meg, mit jelent a mondás!	9. terem	
3.	Ki / Mi volt Szipirtyó? Mi emlékeztet rá a kiállításon?	16. terem	
4.	Keresd meg Jókai Mórt a kiállításon! Ismerj fel és sorolj fel még legalább két hírességet, akiket ugyanott találsz, ahol Jókait is megtaláltad!	1. terem	
5.	Melyik kiállítási tárgyon találod meg Tisza István személyes tárgyai között a Tiszák címerét? Azonosítsd a címer jelképeit! Mit fejeznek ki a jelképek?	22. terem	
6.	Kik és miért voltak Egyiptomban?	6. terem	
7.	Melyik eseményen elevenedik meg a szemünk előtt Ferenc József?	14. terem	
8.	„Isten nevében megnyitom”. Fejtsd meg ennek a mondásnak az eredetét! Hogyan kötődött ez az esemény Tisza Kálmánhoz?	13. terem	
9.	Hol van a kastélyban Babilon?	20. terem	

	Leírás	Hol keresd?	Megoldás
10.	Melyik tárgy kötődik a legszorosabban Tisza István halálához a kiállított tárgyak közül?	5. terem	
11.	Milyen rangban szolgált Tisza István a hadseregben az első világháború idején?	11. terem	
12.	Kizárólag férfiak használták tisztálkodás céljára ezt a bútordarabot.	17. terem	
13.	Tisza Kálmán egyik eredeti személyes tárgya vagyok. Édesanyja vagy felesége készített számára, amelyet a kedvelt vadászataihoz használt. Mintázatom segít az azonosításban.	2. terem	
14.	Kik voltak a társai Degenfeld-Schonburg Ilonának a Jó Szív mozgalomban? Írd le a nevüket!	8. terem	
15.	Keresd meg Degenfeld-Schonburg Ilona egyik fontos személyes tárgyát, amely az 1840-es évekből való és egy jellemzően hölgyek által végzett tevékenységhez köthető!	4. terem	
16.	Hallgasd meg a Domokos-napra című költeményt! Milyen célokat tűz ki a nevelő tanítványának a versben? Írj még három példát a költő itt írt versei közül! Milyen furcsa szokást ismersz meg itt Arany János munkamódszeréről?	Arany János emlékház	

b. Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a geszti Tisza-kastély néhány főbb látványosságáról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt vagy éppen meséljete a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok:

- A szalon
- A női dolgozószoza
- Sport, párbaj, vadászat
- Tisza István dolgozószozája
- Arany János kerti lakja

B) változat

Készítsetek kisfilmet a geszti Tisza-kastély néhány főbb látványosságáról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: A szalon

- Gyűjtsétek össze, milyen szórakozásokra adott alkalmat a helyiség?
- Mutassátok be a korabeli társasági életet! Figyeljétek arra, mit játszottak a nők, illetve mit a férfiak!
- Képzeljétek magatokat a korabeli híres vendégek bőrébe, és úgy ismertessétek a szoba fontosabb tárgyait!

2. csoport: A női dolgozószoba

- Magyarazzátok meg, miért volt szükség egy női dolgozószobára?
- Meséljétek el a falikárpiton látható jelenetet!
- Diktáljatok / Írjatok egy levelet, amelyben kértek valamit a falusiaktól! Törekedjétek a korabeli nyelvezetre!

3. csoport: Sport, párbaj, vadászat

- Mely sportágak eszközeit látjátok?
- Miként zajlott egy párbaj?
- Meséljétek a képek segítségével egy vadászatról!

4. csoport: Tisza István dolgozószobája

- Mutassátok be a szoba eredeti használati tárgyait!
- Mely tárgyak utalnak a családi kapcsolatokra a szobában?
- Mutassátok be Tisza Istvánt a hazai és nemzetközi közéleti értékelések fényében!

5. csoport: Arany János kerti lakja

- Mutassátok be, milyen berendezési tárgyak voltak a házban!
- Meséljétek el, Arany miként tölthette mindennapjait Geszten!
- Firkáljatok az úttestre néhány verssort / lehet sajátot is! Szerintetek hogyan születik egy költemény?

C) változat

Készítsetek a geszti Tisza-kastély néhány főbb látványosságát bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezzétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

A feldolgozandó látványosságok:

- A szalon
- A női dolgozószoba
- Sport, párbaj, vadászat
- Tisza István dolgozószobája
- Arany János kerti lakja

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a látogatóközpontban látottakból! Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Kit gúnyoltak Bécsben Sobriként?

A) Tisza István	B) Tisza Kálmán	C) Tisza (III.) Lajos	D) Tisza Domokos
-----------------	-----------------	-----------------------	------------------

2. Melyik település volt eredetileg a Tisza család birtokainak központja?

A) Borosjenő	B) Nagyvárad	C) Geszt	D) Nagyszalonta
--------------	--------------	----------	-----------------

3. Melyik jelmondat köthető a családhoz?

A) Sors bona, nihil aliud	B) Perfectus	C) Persevero	D) Perstudiosus
---------------------------	--------------	--------------	-----------------

4. Mire használták az épületet a kommunista diktatúra idején? év?

A) a termelőszövetkezet része volt	B) gyermekotthon	C) iskola	D) istálló
------------------------------------	------------------	-----------	------------

5. Jókai melyik regényének hőseit mintázta a Tisza család tagjairól?

A) Egy magyar nábob	B) Kárpáthy Zoltán	C) Az új földesúr	D) A kőszívű ember fiai
---------------------	--------------------	-------------------	-------------------------

6. Miért nevezték el városokról Szeged körútjait?

A) Ezek a városok adtak segítyt az újjáépítéshez az 1879-es árvíz után.	B) A körutakat a testvérvárosokról nevezték el, amelyekkel Szeged hivatalos együttműködést ápolt.	C) A körutakat azért nevezték el városokról, mert ezekről a helyekről érkeztek a munkások, akik az utcákat építették.	D) A városokról elnevezett körutak mindig az azonos nevű települések irányába vezetnek, ez volt a névválasztás elve.
---	---	---	--

7. Ki fogadta el először a családból a grófi címet és miért?

A) Tisza (III.) Lajos a szegedi árvíz utáni újjáépítésben tett szolgálataiért.	B) Tisza Kálmán a miniszterelnöki érdemeiért.	C) Tisza István a fronton elért sikereiért.	D) Tisza György a török legyőzéséért.
--	---	---	---------------------------------------

8. Melyik műből származik az idézet:

„Zengjem érdemeid? oh, azok lehetnek:

Állasz még küszöbén ifjú életednek;

Előtted a küzdés, előtted a pálya,

Az erőtlenség csügged, az erős megállja.

És tudod: az erő micsoda? – Akarat,

Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat.”

A) Születésnapomra	B) Vonj sugaradba	C) Hazatértem	D) Domokos napra
--------------------	-------------------	---------------	------------------

9. Ki volt az Országos Kisdedóvó Egyesület elnöke?

A) Teleki Kata	B) Teleki Júlia	C) Tisza Ilona	D) Degenfeld-Schonburg Ilona
----------------	-----------------	----------------	------------------------------

10. Milyen rokonságban állt egymással Teleki László és Tisza Kálmán?

A) Teleki a nagybátyja volt Tisza Kálmánnak.	B) Teleki a nagyapja volt Tisza Kálmánnak.	C) Teleki az unokaöccse volt Tisza Kálmánnak.	D) Teleki a sógora volt Tisza Kálmánnak.
--	--	---	--

11. Ki volt a geszti nép őrangyala, a gyógyászatban jártas segítő?

A) Hégen-Szénás Rebeka	B) Teleki Kata	C) Teleki Júlia	D) Tisza Jolán
------------------------	----------------	-----------------	----------------

12. Melyik párt vezére volt Tisza Kálmán miniszterelnökként?

A) Határozati Párt	B) Függetlenségi Párt	C) Szabadelvű Párt	D) Katolikus Néppárt
--------------------	-----------------------	--------------------	----------------------

13. Milyen volt a kastély fűtési rendszere?

A) padlófűtés	B) elektromos fűtés	C) légfűtés	D) gázfűtés
---------------	---------------------	-------------	-------------

14. Hányadik merényletkísérlet volt sikeres Tisza Istvánnal szemben?

A) 2.	B) 5.	C) 7.	D) 4.
-------	-------	-------	-------

15. Melyik kártyajáték volt a legnépszerűbb Geszten Tisza Kálmán idején?

A) póker	B) dáma	C) kanaszta	D) tarokk
----------	---------	-------------	-----------

16. Hol áll ma Tisza István szobra a következők közül?

A) Budapesten, a budai várban.	B) Debrecenben, az egyetem előtt.	C) Budapesten, a Hősök terén.	D) Debrecenben, a Református Kollégium előtt.
--------------------------------	-----------------------------------	-------------------------------	---

17. Mi történt a kastélyban lévő tárgyakkal 1945-ben?

A) A szovjetek részben elpusztítottak.	B) A falusiak, amit lehetett, megmentettek és elrejtettek.	C) A román csapatok elvitték.	D) A menekülő nyilasok elvitték magukkal.
--	--	-------------------------------	---

18. Mely betegségben szenvedett Tisza Domokos?

A) tifusz	B) kolera	C) tüdőbaj	D) lepra
-----------	-----------	------------	----------

19. Ki volt a tanítója Tisza Kálmánnak és testvérének, Lajosnak?

A) Szőnyi Pál	B) Arany János	C) Géresi Kálmán	D) Fazekas Mihály
---------------	----------------	------------------	-------------------

20. A lovak mellett melyik állatot tenyésztették nagy odafigyeléssel a Tisza család tagjai a 19. század második felében?

A) agár	B) szürkemarha	C) mangalica	D) sólyom
---------	----------------	--------------	-----------

21. Melyik időszakban került sor Tisza István megölésére?

A) román megszállás	B) őszirózsás forradalom	C) Tanácsköztársaság	D) ellenforradalom
---------------------	--------------------------	----------------------	--------------------

22. Ki volt a kastély utolsó lakója a családtagok közül?

A) ifj. Tisza István	B) Tisza Lajosné	C) Tisza Lajos Kálmán	D) Tisza László
----------------------	------------------	-----------------------	-----------------

23. Mit loptak el a Tisza-kriptából?

A) Tisza István pecsétgyűrűjét.	B) Tisza István ékszereit.	C) Tisza István koponyáját.	D) Tisza István sírkövét.
---------------------------------	----------------------------	-----------------------------	---------------------------

24. Mennyi törvényt született Tisza Kálmán 15 éves miniszterelnöki időszakában?

A) több mint 1000	B) több mint 600	C) kevesebb mint 400	D) több mint 800
-------------------	------------------	----------------------	------------------

25. Ki írta Tisza (III.) Lajosról a következőket: „Ellenfelei is beismerik róla, hogy az ország egyik leghasznosabb embere”?

A) Arany János	B) Krúdy Gyula	C) Ady Endre	D) Mikszáth Kálmán
----------------	----------------	--------------	--------------------

d) Drámapedagógia

1. csoport: Himlőjárvány

(javasolt helyszín: kert / foglalkoztató terem)

Ebben a feladatban egy, a Tisza-kastélyban történt fontos – részben fiktív – esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoportagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljetek fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Ha megoldható, akkor készítenek előre az előadáshoz kellékeket. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Himlőjárvány

Teleki Katáról feljegyezték, hogy miután az 1806-os himlőjárvány idején elveszítette második fiát, segíteni próbált a jobbágyságon, és rábeszélte a védőoltásra az attól idegenkedőket. Az első esztendőben mindössze 9 saját gyermek oltása történetelt meg, de megmenekülésüket tapasztalva, a következő évben már 47 környékbeli gyermek himlőoltása történt. Unokahúgát, Teleki Júliát a „geszti nép őrangyala”-ként emlegették, mert szintén jelentős szerepet játszott az 1831-es kolerajárvány idején. Pokoly József házitanító a falusiaktól értesült az ő tevékenységéről, eszerint „sebeket, sőt csonttörést is gyógyított s maga készítette a betegek számára az orvosságot”. Azt más forrás is tudatja, hogy bizonyos esetekben a homeopathagyógymód híve volt. „Kézi patikáját ma is őrzi egyik unokája, gr. Tisza Lajos, akinek elbeszélése szerint Tisza Kálmán egyes egyszerűbb homeopathikus gyógyszereket édesanyja receptje szerint, egész élete végéig használt.”

A jelenet a járvány kitörése után játszódik.

Szerepek

Teleki Júlia: nem szabad a vitában alulmaradni

Pokoly József tanító: bevonul, és beszédet mond / érvel Teleki Júlia tevékenysége mellett

geszti nép: egészségesek / betegek; téma az oltás, gyógyítás módjai

2. csoport: Degenfeld-Schonburg Ilona tevékenysége

(javasolt helyszín: kert / foglalkoztató terem)

Ebben a feladatban egy, a Tisza-kastélyhoz kapcsolódó, fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítenek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Degenfeld-Schonburg Ilona tevékenysége

„Tisza Kálmánné az elsők között érkezett a szerencsétlenség helyszínére. A tűzvészben háromszáztizenkét ember veszítette életét. Kasznárja, Tisza Kálmánné intézkedése folytán minden nap meglátogatja helyi és környékbeli betegeket, kiknek pénzt ad, ami már több ezer koronára rúg, továbbá élelmet, ruházatot küld és receptjeiket a grófnő fizeti. Nagy munkájának segítségére van gróf Tisza (IV.) Lajos, akivel együtt állandó jótétevői a környék szegényeinek” – írta a Szamos című lap munkatársa.

Tisza Kálmánné a gyermekvédelem területén is áldásos tevékenységet folytatott, hiszen ő maga volt az 1869-ben alakult Országos Kisdédóvó Egyesület elnöke, ami árva gyermekek nevelését végezte, ahol minden év karácsonyán saját kezűleg osztotta ki a kicsinyek számára készített bőséges ajándékokat.

Nevéhez fűződik a Gyermekbarát Egyesület is, amely az éhező, iskoláskorú gyermekeket segítette, gondozta.

Szerepek

Degenfeld-Schonburg Ilona – a jótékonykodó asszony

- Jellegzők: együttérző, méltóságteljes, határozott, anyai gondoskodást sugárzó
- Viselkedés: nyugodt, de céltudatos mozdulatok, szemkontaktust tart, meghallgat másokat, szelíden utasít
- Beszédstílus: tiszta, választékos, kedves, mégis határozott; gyakran használ „gyermekeim”, „szegény lelkeim”, „mindent megteszünk” típusú kifejezéseket

Károsult lakosság képviselői (akiknek semmi bajuk nem lett)

- Jellegzők: bizalmatlan, csalódott, keserű, panaszkodó
- Viselkedés: karba tett kéz, fejcsóválás, feszültség, néha hirtelen mozdulatok

- Beszédstílus: sok kérdő és felkiáltó mondat, panaszos, olykor vádló hangnem („Mindig csak ígéretnek!”, „Minket megint kihagynak!”)
- A szereplők mindig legalább ketten jelenjenek meg, hogy egymást is „felhevítsék” a panaszaiikkal. Fontos, hogy bár negatív hangulatot keltenek, de nem ellenségek – inkább a társadalmi feszültséget jelenítik meg.

Túlélők, mint betegek és hozzátartozóikat elvesztők

- Jellemzők: kétségbeesett, de reménykedő; fáradt, de figyelmes
- Viselkedés: megviselt testtartás, de a szemekben él az elhatározás; a gyerekek felé forduló figyelem
- Beszédstílus: halkabb, elcsukló hangú megszólalások („Mi lesz velük?”, „Nem kérünk sokat, csak hogy tanulhassanak, legyen mit enniük”)

Orvos vagy ápoló a helyszínről – a szolgálat embere

- Jellemzők: kimerült, de kötelességtudó
- Viselkedés: sietős mozdulatok, folyamatos készenléti állapot
- Beszédstílus: rövid, tárgyyszerű mondatok, de emberi hangvétel („Napi harminc beteget látunk el. Mégsem adjuk fel.”)

Árva gyermek – a jövő jelképe

- Jellemzők: visszahúzódó, félénk, de hálás
- Viselkedés: a felnőttek közelében keres menedéket, kezét szorongatja, de megpróbál nyitni
- Beszédstílus: kevés beszéd, főként érzelmi kifejezések („Köszönöm, grófnő...”, „Fázom...”)

Református lelkész – erkölcsi hangadó

- Jellemzők: bölcs, erkölcsi alapokon nyugvó, közvetítő szerep
- Viselkedés: imára tett kéz, halk beszéd, de erős mondanivaló
- Beszédstílus: biblikus utalások, megnyugtató hang („Az Úr áldja meg e nemes szándékot...”)

3. csoport: Jókai Mór anyaggyűjtése A kőszívű ember fiai című regényhez Geszten

(javasolt helyszín: pince / foglalkoztató terem)

Ebben a feladatban egy, a Tisza-kastélyhoz kapcsolódó, fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítenek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Jókai Mór anyaggyűjtése A kőszívű ember fiai című regényhez Geszten

Jókai Mór gyakori vendég volt Geszten. Jól ismerte a növekedő Tisza fiúkat: Lászlót, Kálmánt és Lajost. Figyeljük meg az író karaktert teremtő képességét! Hogyan és miként vesz mintát akár étkezésnél, akár a szalonban vagy a teraszon? Az író elbeszélget a három fiúval, és megkísérli megrajzolni karakterükből a Baradlay fiúkat.

Emlékeztetőnek:

A három Baradlay fiú – Ödön, Richárd és Jenő – jellemzői eltérőek, de közös vonásuk a becsületesség és a nagylelkűség.

- Ödön: Ödön a lázadó, a hirtelen haragra hajló, leginkább forradalmi karakter. Nagy igazságérzete néha hirtelen haragra gerjesztette. Párbajt is vívott Buda ostromakor Richárddal. Diplomátának, politikusnak készült. Ő volt az örökös, apja halála után a főispán, a forradalom alatt kormánybiztos.
- Richárd: Férfias, makulátlanul becsületes, büszke, lovagias, egyenes, nyugodt, de szókimondó. A nőkkel szemben udvarias és tisztelettudó. Erős igazságérzete néha hirtelen haragra gerjesztette, Ödönnel párbajt is vívott. Katona, huszártiszt. Nem szereti a politikát.
- Jenő: A fiúk közül a legérzékenyebb, gyengéd és szerelmes. A becsületességet hűségesen követi, és törekszik arra, hogy a szeretteinek a legjobbat nyújtsa. Hivatalnok a bécsi kancellárián. A szabadságharcban nem vett részt, otthon

van a családdal. Mégis őt végzik ki bátyja helyett, ez az életadó szeretet megmutatja valódi bátorságát.

Szerepek

Jókai Mór: az író beszélget a Tisza fiúkkal

Tisza László, a katona: a szabadságharc hőse, huszártiszt

Tisza Kálmán a miniszterelnök: politikus, diplomata

Tisza Lajos: kormánybiztos, miniszter, diplomata, precíz és megbízható hivatalnok

A **baráti társaság** a feleségekkel együtt kiegészítik a három Tisza fiú portréját Jókainak a beszólásaikkal.

4. csoport: Nemzetközi sajtótájékoztató gróf Tisza István megölése után

(javasolt helyszín: terasz / foglalkoztató terem)

Ebben a feladatban a Tisza Istvánról megismert nemzetközi és hazai vélemények alapján egy sajtótájékoztatót játszatok el a kastély egy átalatok választott termében. Játsszatok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- A ti csoportotok különlegessége, hogy mai formában kell egy régi eseményt előadnotok. Figyeljete arra, hogy a megismert és elolvasott véleményeket ne írjátok át, az a mai környezetben hangozzék el.
- Osszátok ki a szerepeket, érdemes két válaszadót választani, mint a kormányinfón szokás, lehet egy moderátor is, A többiek kérdeznek. Találjátok ki, melyik média képviselői vagytok.
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítete hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Keresséte meg a kastélyban a Tisza Istvánról olvasható véleményeket, amelyek segítségével el tudjátok játszani a jelenetet!

Szerepek

A sajtótájékoztatón a kérdésekre válaszoló 1

A sajtótájékoztatón a kérdésekre válaszoló 2

Moderátor: közvetít a kérdező újságírók és a válaszadók között. Szerepe akkor fontos, ha van olyan kérdés, amelyet a válaszadók nem tudnak / akarnak megválaszolni, így ezeket neki kell elhárítania. Esetleg nem szólít fel valakit, ezzel segítve a válaszadókat.

A többiek az újságírók: a Tisza Istvánról összegyűjtött véleményekből kiindulva bírálják és ezzel védik vagy épp szidják a gyilkosokat.

5. csoport: 1944. a kastély kifosztása

(javasolt helyszín: terasz / foglalkoztató terem)

Ebben a feladatban egy Geszten történt fontos esemény szereplőivé váltok. Inspirálódjatok a Látványtárban! Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítenek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

A megszálló szovjet csapatok eléri Gesztet, 1944

„Miután 1944-ben a szovjet hadsereg bevonult Gesztre, és a nyomában jött a román lakosság, kifosztották a kastélyt. Szinte mindent vittek, ami mozdítható volt: csillárokat, függönyöket, étkészleteket, bútorokat. A Vörös Hadsereg a lovait a nagyterembe hajtotta be, a több ezer kötetes könyvgyűjteményből pedig máglyát rakott az udvaron, és amellet melegedtek. A bútorzat és az ingóságok nem érdekelték a katonákat, nem szerették ezt a kultúrát. Nekik csak táborhely kellett.” (*Brandt Krisztián geszti polgármester a szovjet megszállásról, 2023*)

A kastély hónapokon keresztül szovjet megszállás alatt állt, ami a berendezés széthordásához, pusztulásához vezetett. A gesztiek a könyveket, tárgyakat igyekeztek megmenteni. A falu hálája sem maradt el, mivel a II. világháborút követően a kitelepített Tisza családnak évente pár alkalommal, egész éjszaka szekerekkel vitték a bőséges élelmet. A megmentett tárgyakat sokan a közelmúltban a megújult kastélynak adták.

Szerepek

Szovjet katonák: a vihető értékesebb dolgokat gyűjtik, a többit égetik, mert fáznak.

Helyi lakosok: a szovjetek helyett kell fizikai munkát végezniük, vagy éppen begyűjtaniuk. Közben, amit lehetett – és nem volt feltűnő –, elemeltek, megmentettek. Ezzel kockáztatták akár a büntetést is!

Tanórai utófeldolgozó óra

1. A feladat a Tisza család őseihez kapcsolódik.

Oldd meg a feladatokat a források és ismereteid segítségével!

Tisza (I.) István II. Rákóczi György erdélyi fejedelem követe volt a török Portán. A források ezzel az időszakkal kapcsolatosak.

A) „Az portán Zoldfikar [Zülfikár] agát, Harsányit, Tordai Tisza István uramékat az Jedikulába [Héttorony börtön] vetették” (II. Rákóczi György levele édesanyjának, Lórántffy Zsuzsannának)

B) „[Véleménye szerint jobb] »ha az egyetértés és egy szűvel [szívvel] való igyekezet leszen inkább, mint az visszavonás és gyűlölség«, [mert abból mindig csak kára származott Erdélynek].” (Tisza (I.) István levele II. Rákóczi Györgynek.)

C) „[Az oszmán hadak bevették Borosjenő várát, és] »Jenővel együtt veszett el minden jószága nyavalyásnak.«.” (Barcsay Ákos helytartó, később erdélyi fejedelem feljegyzése)

D) „»Mi lehet az oka [Lengyelország megtámadásával], hogy [...] az szegény haza ellen fellobbant tüzet idejében megoltani« a fejedelem nem törekedett? (Tisza István levele Barcsay Ákos helytartónak)

a) Állítsd időrendbe a forrásokat betűjelük segítségével! Kezdd a legkorábbival! Segítségként az első forrás betűjelét megadtuk! (1 pont)

1.	2.	3.	4.
B)			

b) Melyik történelmi eseménnyel kapcsolatosak a megadott források? Karikázd be a helyes válasz sorszámát!

1. II. Rákóczy György meggyilkolása
2. II. Rákóczi György török engedély nélküli hadjárata
3. II. Rákóczi György török elleni hadjárata

c) Fogalmazd meg azt a két csapást, amelyet elszenvedett Tisza István a megadott szövegek szerint? (Elemenként 0,5 pont.)

.....

.....

d) Fogalmazd meg, mi volt a B) betűjelű forrás szerint Tisza István személyes álláspontja az erdélyi külpolitikával kapcsolatban!

.....

2. A feladat a Tisza-kastély kiállításához kapcsolódik.

Oldd meg a feladatokat a forrás és ismereteid segítségével! (Elemenként 1 pont.)

Azonosítsd a képeket! Rendeld a megadott fiktív mondatokhoz a képek sorszámát! *Egy mondat kimarad.*

1.

2.

3.

4.

A képhez kapcsolódó fiktív mondat	Kép sorszáma
a) A Millennium emlékére készült, a haladást jelképezi.	
b) Emlékező a hálás haza.	
c) „Ne a kutyát figyeld, hanem a vad mozgását. A kutya ösztönös, a vad ravasz – de te légy éles eszű.”	
d) „Egy griffmadár sosem menekül – de nem is támad ok nélkül.”	
e) „Ha e tintával háborút írunk, vajon békét is hozhat egyszer?”	

3. A feladat a Tisza család két miniszterelnökével kapcsolatos.

Oldd meg a feladatokat a források és ismereteid segítségével! (Elemenként 1 pont.)

Döntsd el, hogy a forrásokban / állításokban szereplő intézkedések melyik Tiszához kapcsolódnak? Tegyél X jelet a táblázat megfelelő mezőjébe! Egy sorban csak egy X jel szerepelhet!

Intézkedés	Tisza Kálmán	Tisza István	Egyik sem
a) „Némely törvényhatóság területének szabályozásáról és az ezzel kapcsolatos intézkedésekről”			
b) Zsidók és keresztények házasságának engedélyezése			
c) „Törvény az állandó országház építéséről”			
d) „A minisztérium közérdekből azt is elrendelheti, hogy az életszükségleti és más elsőrendű közszükségleti cikkek birtokosa cikkeiből a saját házi vagy gazdasági szükségletének megállapított mértékét meghaladó mennyiséget a közigazgatási felszólítására köteles a törvény értelmében hatóságilag megszabott legmagasabb áron készpénzfizetésért a közigazgatási hatóságnak a minisztérium rendelete értelmében átengedni.”			